

Departementaal vertrouwelijk

Duiding Maatschappelijke impact COVID-19 (nr. 5)

Kerneenheid
Analyse

Maandag 26 oktober 2020 - geactualiseerd 26 oktober tot 16.00

Duiding

- Een robuuste meerderheid van de bevolking blijft achter de aanpak van de overheid staan. Mogelijk komt hier wat verandering in als het kabinet tot een tweede lockdown zou overgaan.
- Het effect van de maatregelen die half oktober genomen zijn zullen pas in de loop van de week volledig zichtbaar worden. Ondanks positieve ontwikkelingen rond belangrijke kerncijfers staat het kabinet onder zware druk om harder in te grijpen.
- Waar de felheid van de discussie over het gebruik van mondkapjes luwt, neemt die over een schoolsluiting sterk in kracht toe.
- Onvrede over onvoldoende handhaving in combinatie met uitingen van tegenstanders kan verbale en fysieke reacties uitlokken bij voorstanders van maatregelen.
- De grootschalige media-aandacht voor de kleine groep actievoerende tegenstanders en complotdenkers geeft deze groepen disproportioneel veel invloed, versterkt maatschappelijke tegenstellingen en vergroot bij sommigen de ontvankelijkheid voor complottheorieën. Kleine groepjes en eenlingen kunnen in deze context radicaliseren.
- Dit is in lijn met beeld uit DTN 53: in de openbare ruimte sprake van kleinschalig protest, terwijl een kleine radicale onderstroom (online) verder radicaliseert. Online bestaat er een zekere tolerantie voor buitenwettelijke of gewelddadige acties. Terwijl het online verzet uitgesproken is, bleef de doorvertaling naar de fysieke ruimte ook dit weekend beperkt.
- De agressie tegen en intimidatie van zorgprofessionals, boa's en ov-personeel lijkt te groeien.
- Er lijken haarscheurtjes te ontstaan in de samenwerking van verschillende actiegroepen. Zoals bij echte revoluties eerder dreigt ook deze haar kinderen te vermalen.

Situatiebeeld

Draagvlak voor de maatregelen

- Een robuuste meerderheid van de bevolking blijft achter de overheidsaanpak staan. Tegelijkertijd blijft er (academische) kritiek op het 'onsamenhangende beleid' en op het gebrek aan perspectief op langere termijn.
- Sommige ziekenhuizen pleiten voor strengere maatregelen teneinde te voorkomen dat de reguliere zorg moet worden afgeschaald. Het zelfbenoemde Red Team, een groep wetenschappers die het kabinet adviseert, dringt aan op een korte maar stevige lockdown van vier weken.
- Oplopende besmettingen onder tieners en alarmerende lerarenenquête roepen de vraag op of de scholen dicht moeten. Ook het RedTeam pleit hiervoor. Bezorgde ouders en leraren dreigen met een kort geding als strengere maatregelen op scholen om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan uitblijven. Achter dit initiatief zit de stichting Protect Everybody, die stelt dat de RIVM-informatie over het besmettingsgevaar op scholen onjuist is of zoals de voorzitter het verwoordt "regelrechte leugens" zijn.
- Jongeren blijven proberen de nieuwe maatregelen te omzeilen en gebruiken meestal in het weekend afgelegen locaties op bedrijventerreinen of in de natuur voor illegale feesten.
- De Eerste Kamer debatteert en stemt deze week over de spoedwet. Voorafgaand hieraan worden senatoren bestookt door radicale tegenstanders met een mailbombardement aan protesten over het 'verkrachten' van de Grondwet. Op Facebook en Telegram circuleren E-mailadressen van senatoren en een voorbeeldbrief waarin protest is aangetekend tegen de invoering van de wet. De actie is opgezet door 'de kleine activist' van [REDACTED]. De E-mail-inboxen van veel senatoren worden overspoeld door vrijwel gelijklopende protestmails. Het lijkt een gecoördineerde actie gebaseerd op een versie van de wet voordat deze drastisch is aangepast. Op sociale media wordt ook opgeroepen om op maandagmiddag Kamerleden in de omgeving van het Binnenhof op te wachten om hen vragen te stellen over de wet. 5.1.2e
- De overheid kondigde de afgelopen week aan om de maatregelen strenger te gaan handhaven, maar doet dit vaak niet, wat leidt tot vermindering van het draagvlak voor deze maatregelen.
- Ziekteverzuim blijft bijdragen aan ondercapaciteit in de zorg en in het onderwijs en op kinderdagverblijven. Dit leidt tot lesuitval, maar soms ook tot sluiting van scholen en tot uitstel van niet-spoedeisende reguliere zorg.

- In vergelijking met afgelopen weken lijkt de (felheid van de) discussie over het dragen van mondkapjes in publieke binnenruimtes af te nemen. De discussie over een schoolsluiting lijkt daarvoor in de plaats gekomen.

Maatschappelijk ongenoegen

- Er zijn aankomende weken protestacties tegen de maatregelen in verschillende steden gepland.
- In veel Europese landen is fel gedemonstreerd tegen de maatregelen die overheden instellen in de strijd tegen de steeds verder oplopende besmettingscijfers. In Italië en het VK liep dit uit op schermutselingen met de politie. Het Robert Koch Instituut (Duitse tegenhanger van het RIVM) is met brandbommen bestookt, waarbij alleen een raam sneuvelde. Onder actiegroepen op sociale media is voortdurend aandacht voor ontwikkelingen in het buitenland. Internationaal gezien blijven protestgroepen elkaar inspireren. Er is ook sprake van enige internationale samenwerking tussen Nederlandse en Duitse (en mogelijk ook Amerikaanse) protestgroepen.
- In Nederland (Den Haag, Utrecht en Amsterdam) zijn kleinschalige tegendemonstraties dit weekend rustig verlopen. In Amsterdam zijn verschillende demonstraties van actiegroep Amsterdam Danst Ergens Voor door de politie beëindigd omdat de demonstranten zich niet aan de opgelegde regels zouden hebben gehouden.
- Op sociale media zijn eerste haarscheurtjes waargenomen in de samenwerking tussen verschillende actiegroepen. Aanleiding is een KVK-uittreksel van Viruswaarheid (toen nog bekend onder de naam Viruswaanzin) die op sociale media circuleert. Daarop is te zien dat het initiatief van ██████████ in januari 2020 is opgericht. Critici zien hierin bewijs dat ██████████ door de Nederlandse overheid wordt ingezet als 'gecontroleerde oppositie' waar het Covid-19-virus in januari volgens hen nog nauwelijks voet aan de grond had in Nederland.
- Agressie tegen en intimidatie van 'frontliniewerkers' zoals boa's en ov-personeel blijft voorkomen. Ook ziekenhuispersoneel heeft steeds vaker te maken met verbale agressie en intimidatie door bezoekers en patiënten vanwege de coronamaatregelen. Verschillende ziekenhuizen en teststraten huren extra beveiliging in. Sommige ziekenhuizen hebben zich aangesloten bij de campagne onder de hashtag #datkunjenietmaken die het JBZ-ziekenhuis is gestart op sociale media. In Breda zijn medewerkers en bezoekers van de teststraat uitgescholden en geïntimideerd door een man en een vrouw die COVID een hoax noemden. De borden langs de toegangsweg zijn beklad en vernield.
- Op sociale media kreeg ██████████ de nodige kritiek voor zijn interview met ██████████ in de podcast ██████████ op donderdag 22 oktober. Velen vinden het onverstandig dat ██████████ een podium heeft gegeven om zijn denkbeelden te verspreiden. Via Twitter wordt geopperd om een tv-reclame campagne tegen ██████████ te starten. 5.1.2e

Maatschappelijk ontwrichting

- De voorman van de actiegroep 'Sittard in Opstand' deelde eind vorige week op het Telegramkanaal van het initiatief foto's van kruisbogen en oproepen om slagwapens te kopen. Ook deelde hij een adressenlijst van Nederlandse politici en twee journalisten. Het betreffende Telegramkanaal is kort daarna verwijderd. De adressenlijst circuleert nog steeds onder actievoerders op Telegram. De oproep van de voorman van actiegroep 'Sittard in Opstand' is een voorbeeld van de radicale onderstroom (zie DTN 53) waarin een enkeling van de tegenstanders van overheidsmaatregelen er geradicaliseerde opvattingen op nahoudt.
- ██████████ heeft in een video de rechtbanken en alle rechters in Nederland aangewezen als 'legitiem doelwit'. ██████████ verspreidt al langere tijd denkbeelden van de QAnon-beweging op sociale media, waarin hij naar eigen zeggen het Justitiële pedofielen-netwerk in Nederland blootlegt. ██████████ deed deze uitspraken in een video getiteld: ██████████ van 24 oktober. De video wordt onder andere op Telegramkanalen verspreid. Op deze kanalen komen aanhangers van de QAnon-beweging en actievoerders tegen het coronabeleid samen. De video is inmiddels van Youtube verwijderd. Het bereik van ██████████ is mede hierdoor beperkt. 5.1.2e